WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. II. R. 1924.

2. Wojskowe wiadomości bibljograficzne.

DZIAŁ OGÓLNY.

Znana instytucja francuska „Bibliothèques et Musée de la Guerre" wydała dwie grupy katalogów, dotyczących części jej niezwykle cennych zbiorów, a mianowicie katalog t. zw. zbiorów niemieckich (*Catalogue méthodique du fonds allemand de la Bibliothèque. Rédigé par J. Dubois et Ch. Appuhn. T. I—IV. Paris 1921—1924, Costes. Str. 292 + 534 + 331, fr. 160. — C. B. W.* sygn. 22823/II oraz katalog t. zw. zbiorów włoskich (*Catalogue du fonds italien de la Bibliothèque. Rédigé par P. Michel. Paris, 1923, Costes*).

Pierwszy katalog, wykazujący 23.254 pozycji, a dotyczący wydawnictw austryackich i niemieckich, ogłoszony podczas wojny światowej, rozpada się na następujące części: Tom I p. t. Międzynarodowe przesilenie — obejmuje spis materjałów do ogólnej historji wojny, do bezpośrednich i pośrednich przyczyn wybuchu wojny, do rokowań dyplomatycznych oraz do międzynarodowej polityki, spraw ekonomicznych i socjalnych, do ruchu umysłowego i prądów moralnych, uwydatniających się w okresie wojny światowej. T. II p.t. Niemcy— rejestruje materjały do wojska i do nastroju narodu niemieckiego oraz materjały do zagadnień, objętych tomem pierwszym lecz specjalnie w odniesieniu do Niemiec. T. III p. t. Sprzymierzeni Niemiec. Entente i neutralni — obejmuje materjały do zagadnień, poruszonych w pierwszym tomie, lecz specjalnie ze względu na wymienione w tytule czynniki. Ponadto zawiera tom III wykaz map i czasopism z okresu wojny. T. IV obejmuje wykaz alfabetyczny do T. I—III.

Podobnie ułożony katalog zbiorów włoskich obejmuje 3.990 pozycyj.

Obydwa katalogi mają pierwszorzędną doniosłość dla studjów historycznych z czasów wojny światowej, zrejestrowane zaś materjały, zawarte w „Bibliotèque et Musée de la Guerre", przedstawiają dla badaczów nie tylko naukową, ale i bibljograficzną wielką wartość.

Podobne materjały, dotyczące stanu i przeobrażeń sprawy polskiej w okresie wojny światowej oraz przeżyć ziem polskich w tym czasie — obejmuje t. zw. Polskie Archiwum Wojenne, stanowiące część zbiorów Centralnej Bibljoteki Wojskowej.

WOJSKA LĄDOWE.

Jako uzupełnienie i cenne objaśnienie do niem. regulaminu: *Führung und Gefecht der verbundenen Waffen (Charlottenburg, 1921, Off. Worte. Str. 250 359+84+48. — C. B. W. sygn. 20727/I i 23032/I)* wyszło opracowanie p. t. *Taktische Aufgaben im Rahmen des verstärkten Inf. Regiments mit Lösungen i t. d. (2 verbess. Aufl. Charlottenburg, 1922, Off. Worte. Str. 3 nbl. 64, 1 mapa. GM. 350 — C. W. B. sygn. 23.372/II)* Książka ta, czerpiąc z doświadczeń taktyki wojny światowej, omawia nadzwyczaj sumiennie cały dział wywiadu, a następnie ochronę granic, zadania pułku przydzielonego do dywizji kawalerji, zadania straży tylnej i bocznej, użycie odwodów i t. d. Krytyka fachowa zaleca książkę zarówno dla samouków jak i dla oficerów.

W wartościowej książce p. t. *Der Gebirgskrieg (Aufgaben und Lösungen im Rahmen des verstärkten Inf.-Bacns und Regiments. Charlottenburg, 1924,*

Off. Worte. Str. 212, 1 tabl. GM. 8.50. — C. B. W. sygn. 25199/II) podaje mjr. OBERHAUSEN 40 zadań, ilustrujących wojnę górską. Omawia więc w nich zarówno główne i charakterystyczne zasady wojny górskiej, jak i warunki i formy marszów oraz warunki dowodzenia, służbę łączności, wywiad, natarcie, obronę i pościg.
(Mil. Wochenbl., nr. 25/24, str. 588/90)

Doniosłe zagadnienie marszów wojennych, zmuszonych liczyć się z rozwiniętem lotnictwem, dalekonośną artylerją i samochodami ciężarowemi — porusza mjr. MUFF w pracy p. t. *„Marschtechnische Fragen und Untersuchungen (Charlottenburg, 1924, Off. Worte. Str. 31. — C. B W. sygn. 30846/II).* Na wstępie omawia autor ewolucję techniki marszu od Fryderyka Wielkiego aż do wojny światowej, a następnie rozpatruje szczegółowo technikę marszu w przyszłej wojnie, a więc nocny marsz, marsz dzienny w szykach rozwiniętych i wreszcie przesunięcia wojsk przy pomocy samochodów. Pracę tą, stanowiącą uzupełnienie zagadnienia poruszonego przez kpt. PFEIFERA w książce p. t. *Marschgliederung und Fliegerwirkung. (Berlin, 1924, Eisenschmidt. Str. 54— C. B. W. sygn. 20097/II),* uznała fachowa krytyka za cenne wypełnienie luki w współczesnej literaturze wojskowej.
(Mil. Wochenbl., nr. 21/24, str. 492/94).

Praca ppłk. MOLLARDA p. t. *Les tendances de l'infanterie dans les armées étrangères et plus particulièrement dans l'infanterie allemande. (Conference faite pour le Cycle d'informations des officiers généraux et colonels en 1923. Paris. Str. 25)* rozpada się na 2 części: w pierwszej rozpatruje autor organizację, oporządzenie i wyszkolenie obecnego wojska niemieckiego, a w drugiej omawia wyszkolenie wojska amerykańskiego, angielskiego, japońskiego, włoskiego i rosyjskiego. Autor stwierdza przytem, że cechą charakterystyczną całej organizacji niemieckiej jest uważanie jej za kadrę dla wojska niemieckiego, czemu też odpowiada zarówno oporządzenie dzisiejszych jednostek wojskowych, jak i wyszkolenie oficerów i podoficerów.
Porównanie zaś obcych regulaminów z francuskim prowadzi autora do wniosku, że regulamin amerykański i japoński są upodobnione do francuskiego, a angielski i włoski zbliżają się do niemieckiego, rosyjski zaś odpowiada rosyjskiemu z r. 1914.
(Bulletin belge, nr. 6/24, Rev. bibl., nr. 6/24, str. 13/15).

Mjr. GRENIER w pracy p. t. *L'infanterie allemande au combat. (Paris, 1924, Lavauzelle. Str. 3 nbl. 116+2 tbl. fr. 6 — C. B. W. sygn. 25221/II)* wskazuje na podstawie rozbioru nowego regulaminu niemieckiego *(Führung und Gefecht der verbundenen Waffen. Berlin 1921/2 — C. B. W. sygn. 20727/II),* jakim zmianom uległa taktyka niemiecka zarówno w odniesieniu do kompanji, do bataljonu i do pułku jak i do oddziałów karabin w maszynowych oraz miotaczy min.
Mjr. Grenier podkreśla, jako naczelne myśli nowego regulaminu rozwijanie przedsiębiorczości w małych jednostkach, obudzenie obowiązku intensywnego wspomagania małych jednostek przez ogień artylerji ciężkiej i środki techniczne; szkolenie dowódców w umiejętnem zużytkowaniu przy akcji wszystkich środków dyspozycyjnych; przyzwyczajenie dowódców do wydawania rozkazów krótkich a ścisłych.
W zakończeniu stwierdza autor, że w chwili wydawania regulaminu odczuwali Niemcy brak lotnictwa, artylerji ciężkiej i czołgów, co uwidoczniło się w ich zabiegach około wprowadzenia działka piechoty i broni przeciwczołgowej.
Studjum mjra Grenier przedstawia wielką wartość dla oficerów wszystkich broni.
(Rev. d'infant., nr. 390/24, str. 664;
Rev. de caval., nr. 5/24, str. 376).

W pracy p. t. *Gefechtsausbildung der Inf. Kompagnie auf Grund der Ausbildungsvorschrift für die Inf. (Berlin, 1924, Mittler. Str. 52. GM. 1.50. — C. B. W. sygn. 25923/II)* porusza kpt. FRANTZIUS zagadnienie wyszkolenia kompanji w służbie polowej. Po przedstawieniu więc głównych form walki piechoty omawia autor wyzyskanie terenu, wywiad, osłonę przed ogniem, walkę wręcz, ochronę przed płatowcami oraz współdziałanie piechoty z innemi broniami.

Krytyka fachowa przyjęła książkę z uznaniem.

(Mil. Wochenbl., nr. 17/24, str. 407).

Książka mjra BENARY p. t. *Der Kavallerist. (Charlottenburg, 1923, Off. Worte. Str. 296. GM. 3. — C. B. W. sygn. 25413/I)* stanowi rodzaj podręcznika dla kawalerzysty. Autor oparty na własnem doświadczeniu daje nie tylko jasny przegląd obowiązujących dzisiaj w wojsku niemieckim przepisów, ale i praktyczne wskazówki, pożyteczne zarówno dla oficera, jak i dla podoficera kawalerji.

(Mil. Wochenbl., nr. 405).

Ppłk. BRANDT w pracy p. t. *Studien für neuzeitliche Kavallerie an der Hand der Kriegserfahrungen (Charlottenburg, 1921, Off. Worte. Str. 62—2 nlb.— C. B. W. sygn. 25200/II)* omawia na podstawie doświadczeń wielkiej wojny zużytkowanie kawalerji. Zacząwszy od wpływu terenu i wyposażenia kawalerji w broń nowoczesną, przechodzi do wyszkolenia dowódców i żołnierzy. Krytyka fachowa zarzuca książce brak poruszenia zagadnień organizacyjnych, tak ważnych przy nowocześnie pojętej kawalerji.

(Mil. Wochenbl., nr. 15/24, str. 353/4).

W doskonałym podręczniku dla podoficera artylerji *(Der Artillerist. Ein Handbuch für den Unteroffizier der Artillerie, Charlottenburg, 1923, Off. Worte. Str. 396. GM. 3.30 — C. B. W. sygn. 24599/I i 20794/I)* podaje por. GILBERT w formie przystępnej najważniejsze wskazówki dla zajęć podoficera artylerji; omawia więc zarówno szczegóły dotyczące służby wewnętrznej, jak i służby polowej.

Mil. Wochenbl., nr. 17/24, str. 400).

LOTNICTWO.

W pracy p. t. *Les armes automatiques de défense contre aéronefs (Cours donné au centre d'instruction de defence contre aéronefs. Paris 1922)* omawiają kpt. RISPAL i por. DERRIEN metody strzelania do płatowców, strzelanie w nocy, karabiny maszynowe, użyte w tym celu, koncentrację ognia i t. d.).

(Bulletin belge, nr. 6/24. Rev. bibl., nr. 6/24, str. 31/32)

Niezmiernie ważne zagadnienie fotografji lotniczej omawia porucznik GOUSSOT w pracy p. t. *Précis de photographie aérienne. (Paris, 1923, Str. 186, fr. 12.— C. B. W. sygn. 25757/II)*. Książka podzielona na cztery rozdziały, zaznajamia w pierwszej części z materjałem fotograficznym, używanym w lotnictwie, i z trudnościami, jakie ma fotograf do przezwyciężenia przy swej pracy; w dalszej części porusza autor zastosowanie zajęć lotniczych do fotografi i do działań wojennych, a wreszcie omawia zdjęcia panoramiczne i stereoskopję powietrzną.

(Rev. mil. fr., nr. 32/24, str. 284/5).

Kpt. FONCK, znany lotnik francuski z czasów wojny, a później poseł do parlamentu, omawia zagadnienie lotnictwa ze stanowiska politycznego, ekonomicznego i wojskowego *(L'aviation et la sécurité française. Paris, 1924, Bossard.*

Str. 317, fr. 7.50 — C. B. W. sygn. 25461/I). Wskazawszy zadania obronne i zaczepne lotnictwa w czasie wojny i jego znaczenie dla zabezpieczenia kraju, wzywa w myśl wskazanych zasad organizacyjnych do intensywnej rozbudowy lotnictwa francuskiego.
(Rev. mil. fr., nr. 36/24, str. 426).

MARYNARKA.

Szef sekcji historycznej w Sztabie Generalnym Marynarki, kpt. LAURENS przedstawia w pracy p. t. *Le blocus et guerre sous-marine. (Paris, 1924. Colin)* poszczególne fazy blokady, wprowadzone przez państwa Trójporozumienia i okresy wojny podmorskiej, zastosowanej przez Niemcy, przyczem omawia metody prowadzenia tej walki, środki zaczepne i obronne w niej użyte oraz jej rezultaty w czasie całej wojny światowej.
(Rev. de caval., nr. 5/24, str. 372).

STRATEGJA I TAKTYKA.

Do bogatej literatury, omawiającej rolę dowódcy i części składowe pracy dowodzenia (GAVET, *L'art de commander. Paris, 1912. Levrault. Str. 246. — C. B. W. sygn. 5365/II).* (GORY, *L'exercice du commandement. Paris, 1923. — C. B. W. sygn. 21618/II. Str. 180. — C. B. W. sygn. 21618/II).* (LEBAUD, *Maniement de la troupe. Paris, 1924. Lavauzelle. Str. 108. — C. B. W. Sygn. 24881/II).* (LEBAUD, *Commander. Paris, 1922, Levrault. — C. B. W. sygn. 23059/I;* w tłom. polskim *„Praca dowodzenia. Warszawa, 1924, Inst. N.-W. — C. B. W. sygn. 26126/II).* (HESSE, *Feldherr Psychologos. Berlin, 1922, Mittler. Str. 219. — C. B. W. sygn. 24800/II)* przybyła książka znanego pisarza wojskowego ppłk. MAYERA p. t. *La psychologie du commandement. (Paris, 1924, Flammarion. Str. 279, fr. 7.50— C. B. W. sygn. 25460/I).* Płk. Mayer, wierny swej zasadzie, uwydatnionej w dawniejszych dziełach, *(Essais de pédagogie militaire. Paris, 1923, Chapelot. Str. 257— C. B. W. sygn. 23060/I* oraz *Théorie de la guerre. Paris, 1922),* a mianowicie zasadzie widzenia w pedagogji wojskowej i w sztuce wojennej nie tylko techniki, ale i intuicji oraz wrodzonych zdolności, popartych wiedzą, stara się udowodnić, że i w sztuce dowodzenia nie można się opierać na stałych zasadach, zaczerpniętych z przepisów. Zaczynając tedy od podwładnego, wskazuje autor jak różne względy trzeba mieć na uwadze przy jego szkoleniu i wychowaniu, a więc specjalne właściwości cywilnego obywatela francuskiego, różnorodność ludzi, pochodzących z różnych części państwa francuskiego i odmienność cech narodowych Francuza w porównaniu np. z Niemcem i t. d. Dalej omawia autor treść pojęcia dyscypliny oraz środki i drogi, jakiemi się ją wprowadza. Poglądy swoje zamyka autor tezą, że nie tylko wojsko, ale i naród należy szkolić w dyscyplinie, oraz że już w okresie pokoju należy naród przygotowywać do zadań czekających go podczas wojny.
(Rev. mil. fr., nr. 36/24, str. 422/4).

W książce p. t. *Le rôle du Haut Commandement au point de vue économique du 1914—1921. (Paris, 1924, Levrault. Str. 90 — 1 nlb. fr. 3.50 — C. B. W. sygn. 25274/II)* wskazuje BRUNEAU, że na ubiegłą wojnę należy patrzeć nie tylko z punktu wojskowego, ale i z politycznego, finansowego i gospodarczego. Umiejętnością dostosowania się do nowych warunków gospodarstwa wojennego przewyższa Niemców dowództwo francuskie. Autor podkreśla potrzebę orjentowania oficerów w zagadnieniach gospodarstwa wojennego już w czasie pokoju.
(Mil. Wochenbl., nr. 1/24, str. 18).

Kpt. MARCKS w pracy pt. *Angriff und Verteidigung im Grossen Kriege (Charlottenburg, 1924, Off. Worte. Str. 48)* rozpatruje przedwojenne przewodnie idee taktyczne zarówno państw centralnych jak i Francji oraz Rosji, a następnie omawia krytycznie działania wojenne obu stron. W zakończeniu dochodzi do wnio-

sku, że jakkolwiek obrona, wsparta odpowiedniemi środkami, okazała się formą niesłychanie owocną dla słabszego przeciwnika, to jednak dopiero kombinacja obrony i natarcia, przy równomiernem wyzyskaniu czynnika moralnego i materjalnego — prowadzi do ostatecznego zwycięstwa. Fachowa krytyka niemiecka zarzuca książce, że kładzie za dużo nacisku na system obrony, widząc w tem jakby rodzaj wystąpienia przeciw dotąd obowiązującej idei niemieckiej t. j. ofenzywie.

Praca kpt. Marcksa, napisana na ogłoszony temat, uzyskała pierwszą nagrodę niem. Ministerstwa Wojny(!), zdaje się też, że w związku z tem niema jej w sprzedaży. — Niedawno wyszło już II wydanie książki.

(Bulletin belge, nr. 6/24, Rev. bibl., nr. 6/24, str. 7/8).

Mjr. STEPHANI omawia na podstawie doświadczeń wojny światowej, wytyczne dla gry wojennej *(Taktische Grundlehren und Leitfaden für ein Kriegsspiel unter besonderer Berücksichtigung des Generalstabsdienstes. (Berlin, 1923, Höltgebaum. Str. 102).* Jako wzór takiej gry wojennej przerabia bitwę pod Tannenbergiem, przyczem ostro krytykuje rozkazy gen. Prittwitza, poprzednika Hindenburga na tym froncie.

Książka nie uwzględnia ostatniego regulaminu niemieckiego pt. *Führung und Gefecht der verbundenen Waffen.*

NAUKA O BRONI.

W opracowaniu kpt. HEIGLA ukazały się tablice przedstawiające francuski czołg typu Renault oraz włoski czołg typu Fiat.

Tablica, przedstawiająca czołg typu Renault *Der Char Leger-Renault Tank. Unterrichtstafel. Berlin, 1924, Eisenchmidt. form. 100×70 cm. GM. 3 — C. B. W. sygn. 30273/IV),* zawiera 4 ryciny, a mianowicie: 1) obraz wielkości 80×40 cm. męskiego czołga, uzbrojonego w działo 37 m/m, wzór z objaśnieniami jego części składowych i wykaz państw, w których ten system wprowadzono, 2) szemat żeńskiego czołga, uzbrojonego w karabin maszynowy, 3) sylwetkę czołga od przodu, 4) boczną sylwetę mało znanego radjo-czołga. Ponadto mieszczą się na tablicy: 1) opis czołga, 2) wykaz rodzajów czołgów typu Renault, 3) charakterystyka czołga, 4) wyszczególnienie środków i sposobów zwalczania czołgów.

Tablica, przedstawiająca włoski czołg *(Der schwere italienische Tank „Fiat, tipo 2000“ Unterrichtstafel. Berlin, 1924, Eisenschmidt. form. 100×70 cm. GM. 3 — C. B. W. sygn. 30273/IV),* zawiera również 4 ryciny, a mianowicie: 1) obraz wielkości 80×40 cm. czołga włoskiego, z objaśnieniami, 2) profil podłużny czołga, 3) sylwetę czołga od przodu, 4) profil poprzeczny czołga.

Ponadto mieści się na tablicy: 1) opis czołga, 2) warunki ruchowe, 3) wykaz środków i sposobu zwalczania czołga.

Książka pt. *Renseignements sur l'armement. 1-o France. Notice sur le canon à tir rapide Hotchkiss de 57 mm pour char mark Vx. (Paris, 1924, Min. de la Guerre.)* rozpada się na 3 części.

Pierwsza zawiera opis i działanie działa, druga omawia zmontowanie, demontowanie i t. d. działa, a dodatki podają wskazówki dla usunięcia najczęściej zachodzących uszkodzeń oraz 12 tablic z podobiznami działa.

(Bulletin belge, nr. 9/24, Rev. bibl., nr. 9/24, str. 16/17).

Ppłk. RIMAILHO, zasłużony artylerzysta francuski i jeden z twórców znanego działa M. 75 i M. 155, omawia w pracy pt. *Artillerie de campagne. (Paris, 1924, Gauthier. Str. III, 503, 149 rycin, 3 tabl. fr. 55 — C. B. W. sygn. 24396/III)* historję rozwoju artylerji we Francji w latach 1871—1914. Stwierdza on mianowicie, że we Francji dzięki formacjom politechnicznym sami oficerowie byli współczynni przy budowie nowych dział i wytwarzania dla nich odpowiedniej amunicji.

Książka rozpada się na następujące rozdziały: 1) francuska artylerja po wojnie r. 1870 aż do wynalezienia działa 75, 2) wynalezienie działa 75 i studja artyleryjskie aż do r. 1914, 3) sprzęt artyleryjski w czasie wojny światowej, 4) sprzęt artyleryjski w przyszłości.

W pracy pt. *Der Kampfwagen in der heutigen Kriegführung. Organisation, Verwendung und Bekämpfung. Ein Handbuch für alle Waffen. (Berlin, 1924, Mittler. Str. 93. GM. 3.75)* opisuje podpor. VOLCKHEIM budowę czołgów, organizację oddziałów czołgów, ich użycie, zwalczanie czołgów i walkę czołgów między sobą.

W fachowych kołach uchodzi ta książka za wartościową i to zarówno dla wojska niemieckiego jako i dla innych wojsk, posiadających czołgi.

(Mil. Wochenbl., nr. 27/24, str. 642/3; Wissen u. Wehr, nr. 3/24, str. 233).

Książka mjr. ZIMMERLEGO, pt. *Waffenlehre. (Kurzgefasstes Lehr- und Nachschlagebuch der neuzeitlichen Bewaffung. Berlin, 1924, Mittler. Str. VI 2 nlb. 144, 7 tabl. GM. 3.75. — C. B. W. sygn. 24904/II)* kładzie główny nacisk na użycie broni, na jej działanie i elementy wpływające na jej działanie, czem różni się od dotychczasowych prac, które główną uwagę poświęcały opisom broni.

O wartości książki świadczy ogłoszenie jej w drugiem wydaniu.

(Art. Mitt., nr. 6/24 ,str. 113).

WOJSKA SANITARNE.

Niemieckiej służbie sanitarnej w czasie wojny poświęca pracę Dr. KOETZLE *(Das Sanitätswesen im Weltkrieg 1914—1918. Würtembergs Heer im Weltkriege Hft. 18 (Stuttgart, 1924, Berger. Str. 138. GM. 3.50)*, w której omawia mobilizację służby sanitarnej, przystosowanie się jej do walki ruchomej r. 1914 i następnie do walki pozycyjnej lat 1915—1917, przejście następnie do form wymaganych przez walki r. 1918, umiejętność pokonania przez służbę sanitarną trudności, związanych z terenem frontu wschodniego, oraz frontu serbskiego i włoskiego. Całość dzieła i przedstawiona w nim organizacyjna i techniczna strona służby sanitarnej — świadczy o wysokim jej poziomie a równocześnie uwydatnia zapobiegliwość, jaką wogóle państwo i społeczeństwo (Czerwony Krzyż) otacza rannych i chorych wojska niemieckiego.

Jakkolwiek książka omawia głównie służbę sanitarną wojsk wirtemberskich — to jednak treść jej jest instruktywną ze względu na organizację i poziom służby sanitarnej w całem wojsku niemieckiem.

(Mil. Wochenbl., nr. 8/24, str. 197/8).

Trzytomowe dzieło MACPHERSONA pt. *History of the great war based on official documents. Medical services general history. (London, 1921, Maj. Stat. Office)* przedstawia historję angielskiej służby sanitarnej podczas wojny światowej. Tom pierwszy obejmuje: przygotowanie służby sanitarnej do wojny, organizację, personel i wyszkolenie, mobilizację i administrację służby sanitarnej, szpitalnictwo, przyjmowane i rozdział chorych i rannych, udział służby sanitarnej w działaniach pod Czingtau, w Togo, w Kamerunie i w Afryce połudn.-zach. i t. d.; tom drugi i trzeci zawiera dzieje służby sanitarnej na froncie zachodnim, we Włoszech, w Egipcie i Palestynie. Wreszcie tablice statystyczne strat oraz liczne szkice i fotografje uzupełniają treść pomnikowego dzieła.

(Bulletin belge, nr. 9/24, Rev. bibl., nr. 9/24, str. 37).

PRAWO I POLITYKA.

Belgijski badacz kolonji, autor poważnego dzieła pt. *L'empire colonial belge (Bruxelles, 1923)*, DAYE wydał książkę pt. *Le Maroc s'éveille. (Paris, 1924, Levrault)*, w której opisuje stan rzeczy w Maroku. Zapoznany dokładnie z tamtej-

szemi stosunkami społecznemi i cywilizacyjnemi — stwierdza ogromne zasługi, jakie Francuzi położyli przy administracji tego kraju.
(Rev. de caval., nr. 7/24, str. 502/3).

Świeżo wydany przez radcę FUHSEGO wojskowy kodeks karny niemiecki *(Militärstrafgesetzbuch mit Erläuterungen auf Grund der Entscheidungen des früheren Reichsmilitärgerichtes etc. Berlin, 1924, Stilke)* wypełnia dzięki licznym i trafnie dobranym wyjaśnieniom dotkliwą lukę w sądownictwie niemieckiem. Wiadomo, że po wojnie zniesiono w Niemczech odrębne sądownictwo wojskowe a podsądnych oddano sądom cywilnym, które niedość zorjentowane w duchu, organizacji i materjale wojskowym uzyskały dzięki doskonałemu komentarzowi ważną pomoc przy swej pracy.
(Wissen und Wehr, nr. 3/24, str. 234).

Na podstawie archiwalnego materjału stara się dr. HERZFELD wykazać w pracy pt. *Die deutsche Rüstungspolitik vor dem Weltkriege. (Bonn, 1923, Schröder. Str. 162. — C. B. W. Sygn. 25641/II)*, że rządy niemieckie, ulegając parlamentarnym prądom przeciw wojskowym, zaniedbały odpowiedniego przygotowania kraju do wojny w przeciwstawieniu np. do Francji, która właśnie bezpośrednio przed wojną nadzwyczajnie wzmocniła się na polu wojskowem.
Polityczna tendencja książki, mającej oczyścić Niemcy z zarzutu nadmiernego militaryzmu — widoczna.
(Mil. Wochenbl., nr. 22/24, str. 513/516).

Książka por. HESSEGO pt. *Der Triumph des Militarismus. (Berlin, 1923, Mittler. Str. 75. GM. 1. — C. B. W. sygn. 25320/II)* jest poważną broszurą polityczną. Autor, oparty na przeglądzie dziejów gospodarczych Europy przed wojną, wskazuje ścisłą łączność między militaryzmem a rywalizacją gospodarczą i dochodzi do wniosku, że albo Francja musi zaprzestać ucisku Niemiec albo też Niemcy muszą się zbroić.
(Mil. Wochenbl., nr. 14/24, str. 325/7).

HISTORJA.

Były austryjacki minister spraw zagran., hr. BURIAN wydał swoje pamiętniki pt. *Drei Jahre aus der Zeit meiner Amtsführung im Kriege. (Berlin, 1923, Ullstein)*, w których porusza główne sprawy z dziedziny wewnętrznej i zewnętrznej polityki austrjackiej w czasie wojny.
Omawia tedy przedwojenne rokowania między Austrją a Włochami i Rumunją, kwestję polską, bałkańską politykę Austrji, sprawę łodzi podwodnych, sprawę pertraktacji pokojowych i t. d.
Książka bardzo ciekawa.
(Wissen und Wehr, nr. 3/24, str. 239/40).

Na podstawie dotychczasowej literatury przedmiotu i na podstawie materjału archiwalnego przedstawił Dr. GELBER w pracy pt. *Die Juden und der Polnische Aufstand 1863. (Wien, 1923, Löwit. Str. 235. — C. B. W. sygn. 26011/II)* udział żydów w powstaniu polskiem z r. 1863/5. Z pracy tej dowiadujemy się o wpływie reform socjalnych żydowskich, o jakości udziału czynnego żydów w powstaniu, o prądzie polonizacyjnym wśród żydów i wreszcie o ich zachowaniu się w chwili, gdy stwierdzili bezowocność powstania (adresy lojalności wobec rządu rosyjskiego — już od grudnia 1863 r.).
Między dodatkami znajduje się wykaz żydów, którzy brali czynny udział w powstaniu, obejmujący 119 pozycji, w tem 116 nazwisk z podaniem miejsca bitwy, lub miejscem i datą stracenia danego żyda.

W pracy pt. *Napoleon I-er, créancier de la Prusse 1807—1814. (Paris, 1924, Hachette. Str. 366, fr. 20)* omawia LESAGE trudności, na jakie natrafiała komisja francuska przy ściągnięciu z Prus kontrybucji, nałożonej przez Napoleona I na Prusy w myśl królewieckiej konwencji z d. 12/7 1907. Praca ma ukrytą tendencję ze względu na dzisiejszy stosunek Francji do Niemiec.
(Rev. mil. fr., nr. 37/24, str. 141).

Pamiętniki byłego francuskiego ministra finansów z czasów wojny światowej RIBOTA *(Lettres à un ami. Souvenirs de ma vie politique. (Paris, 1924, Bossard. Str. 354. fr. 12)* dotyczą nietylko dziedziny finansowej i politycznej ale i wojskowej. Szereg doniosłych zagadnień, jak sprawa obrony Paryża w r. 1914, jak zagadnienie jednolitości dowództwa na zachodnim froncie, jak przejście z taktyki obronnej do zaczepnej w r. 1917 — omawia Ribot obszernie, jako naoczny świadek i współdziałający.
(Rev. mil. fr., nr. 36/24, str. 425/6).

Były węgierski prezydent ministrów Michał KAROLYI wydał pamiętniki pt. *Gegen eine ganze Welt. Mein Kampf um Frieden. (München, 1924, Verl. f. Kult.-Pol. Str. 16, 515. — C. B. W. Sygn. 25639/II)*, omawiając jego walkę o realizację programu politycznego, reprezentowanego przez niego i jego partję. Pamiętniki, napisane żywo i zawierające dużo materjału do stosunków austrjacko-węgierskich, kończą się na chwili, gdy w następstwie rewolucji upadający dotychczasowy rząd — uznał Radę Narodową, jako instytucję reprezentującą opinję narodu węgierskiego, a jej przewodniczącego Karolyego zamianował prezesem gabinetu. Okresu rządów samego Karolyego — książka już nie obejmuje.

HISTORJA WOJEN I WOJSKOWOŚCI.

Gen. v. FRIEDEBURG w książce pt. *Karpathen- und Dniester-Schlacht 1915. (Oldenburg i. O., 1924, Stalling. Str. 150 — C. B. W. sygn. 26. 444/II)* opisuje żywo i przejrzyście walki „Korpusu gen. Bothmera", jakie ten korpus staczał na pograniczu Węgier, pod Stryjem, nad Dniestrem i Złotą Lipą. Pierwsza więc część książki dotyczy ciężkich walk karpackich, toczonych między styczniem a początkiem maja 1915, a zakończonych odwrotem Rosjan w związku z przełamaniem frontu pod Gorlicami, druga zaś część obejmuje działania od maja do początku lipca, dzielące się na walki o Stryj, na niezwykle ciekawe a ze zmiennem powodzeniem toczone walki o sforsowanie Dniestru i wreszcie na walki między Dniestrem a Złotą Lipą.
Dołączone szkice objaśniają przebieg walk, fotografje podają panoramę terenu, a osobna tablica skład korpusu Bothmera.
Książka stanowi 9 tom znanego wydawnictwa pt. Schlachten des Weltkrieges.

Pierwszy lord admiralicji angielskiej od r. 1911—1915 WINSTON CHURCHILL wydał pamiętniki pt. *The world crisis 1915 (London 1924, Thoruton Butter — worth. Str. 560. — C. B. W. sygn. 25.924/II)*, w których omawia nie tylko działania wojenne na morzu ale i na lądzie, rozegrane w r. 1915. Opisuje więc walkę pod Dardanelami, następnie wielką ofenzywę austrjacko-niemiecką przeciw Rosji i austrjacko-niemiecką przeciw Serbji, która spowodowała opróżnienie Dardaneli, dalej ofenzywy francusko-angielskie we Francji.
Książka napisana mocno subjektywnie, zawiera jednak dużo ciekawego, skądinąd nieznanego materjału.
(Bulletin belge, nr. 5/24, Rev. bibl., nr. 5/24, str. 39/40).

Były minister wojny, gen. SUCHOMLINOW wydał na obczyźnie pamiętniki *(Erinnerungen. Berlin, 1924, Hobbing. Str. 31, 526, 1 portr. — C. B. W. sygn. 25.769/II)*, które obok materjału apologetycznego przynoszą dużo ciekawych

i ważnych wiadomości zarówno do przedwojennych jak i wojennych stosunków wojskowych w Rosji. Stosunek Dumy do wojska, rozkładowa działalność W. Ks. Mikołaja Mikołajewicza, dezorganizacja w obrębie wojska i niezdecydowanie cara — zyskują w książce nowe oświetlenie.

Książka zawiera następujące rozdziały: 1) Lata dziecinne i młodzieńcze, 2) wojna turecka 1877/8, 3) Teorja i praktyka w służbie (1878—1900, 4) szef sztabu, pomocnik i dowódca wojennego okręgu kijowskiego (1900—1908), 5) generalny gubernator w Kijowie (1905—1908), 6) po wojnie rosyjsko-japońskiej, 7) strategja i polityka, 8) minister wojny i jego prace reorganizacyjne, 9) wojna światowa i jej następstwa, 10) mój proces.

Gen. THEVENET daje w swej książce pt. *La grande guerre. (Paris, 1923, Colin. Str. 233, fr. 5)* dobrze ujęty skrót wypadków, które się rozegrały w czasie wojny światowej w okresie 1914—1918.
(Rev. mil. fr., nr. 33/24, str. 424).

Redaktor Revue d'études militaires Réné SAULIOL w pracy pt. *Le maréchal de Vauban. (Paris, 1924, Lavauzelle. Str. 146. fr. 7.50 — C. B. W. sygn. 26.188/II)* kreśli przebieg życia pracy de Vaubana. Stwierdza przytem, że działalność de Vaubana nie ograniczała się tylko do fortyfikacyjnej pracy, ale że rozciągała się na całość sztuki wojennej. W części więc zatytułowanej Vauban et les frontières — opisuje fortyfikacyjne prace de Vaubana, dokonane na północnej i północno-wschodniej granicy Francji oraz około Paryża; w rozdziale Vauban et la tactique — omawia pomysły de Vaubana co do obrony i zdobywania twierdz oraz co do ich uzbrojenia; w rozdziale Vauban et l'armée du génie — przedstawia wysiłki de Vaubana około stworzenia wojsk inżynierskich: wreszcie w rozdziale Vauban ecrivain militaire — omawia jego działalność literacką w dziedzinie wojskowej.
(Rev. de caval., nr, 7/24, str. 503/4).

SAULIOL w pracy pt. *La campagne de 1757, Kolin-Rosbach-Leuthein (Paris, 1924, Lavauzelle)* omawia znaczenie Fryderyka II, jako wodza, organizację jego wojska, jego strategję i taktykę a następnie kreśli przebieg działań Fryderyka II przeciw Austrjakom i przeciw połączonym wojskom francusko-austrjackim.

Książka stanowi dobry podręcznik dla egzaminów do Wyższej Szkoły Wojennej.
(Rev. de caval., nr. 7/24, str. 504).

W pracy pt. *Un drame historique. La resurrection de l'armée serbe. Albanie—Corfou, 1915—1916. (Paris, 1922, Payot)* przedstawia ppłk. DE RIPERT D'ALAUZIER ciężkie chwile, jakie przeżyły szczątki wojsk serbskich po rozbiciu w ofenzywie niemiecko-austrjackiej z r. 1915 a następnie opisuje odwrót tych oddziałów serbskich ku Adrjatykowi, trudności czynione im przez Włochów, przewiezienie na wyspę Korfu, reorganizację wojsk serbskich i przeniesienie ich w r. 1916 na front macedoński.
(Rev. mil. suisse, nr. 7/24, str. 395/5).

W książce pt. *A travers la Serbie liberée. 1918. Souvenirs. (Paris, 1924, Lavauzelle)* opisuje mjr. MILLER, lekarz pułku spahisów marokańskich, wspomnienia z działalności kawalerji francuskiej w Serbji w wrześniu 1918, t. j. po przerwaniu frontu bułgarskiego. Książka napisana nadzwyczaj żywo.
(Rev. d'infant., nr. 376/24, str. 148).

Książka mjra LEFEBVRE DES NOETTES pt. *La force motrice animale à travers les âges (Paris, 1924, Levrault)* jest studjum historycznem, dotyczącem dzie-

jów zaprzęgu. Autor sięga do starożytności, przyczem opiera się na materjałach muzealnych i zabytkach piśmiennych.

Treść książki uzupełniają liczne ryciny, przedstawiające różnorodne zaprzęgi. (Bulletin belge, nr. 9/24, Rev. Bibl., nr. 9/24, str. 36).

T. zw. epoka Mongołów, przedstawiająca dla 13 i 14 w. Azji ogromną zarówno polityczną i wojenną jak i kulturalną doniosłość, zaczyna się z wystąpieniem Czingis-Hana, który nie tylko okazał nadzwyczajny talent wojskowy ale i wycisnął piętno na dalszym rozwoju państwa mongolskiego. Dzieje panowania tego Czingis-hana i jego niezliczone wyprawy wojenne przedstawiają państwowe Roczniki Chińskie, których tłómaczenie podał dr. KRAUSE w pracy *Cingis-Han. Geschichte seines Lebens nach den chinesischen Reichsannalen. (Heidelberg, 1922, Winter. Str. 112 — 2 tab. — C. B. W. sygn. 25.209/II).*

Cenny i objektywny rzut oka na taktyczne i moralne znaczenie przebiegu działań wojennych aż do bitwy nad Marną daje KANN w pracy pt. *Le plan de campagne allemand de 1914 et son exécution. (Paris, 1923, Payot. Str. 311).* Autor omawia obustronne błędy w działaniach i charakteryzuje zarówno działalność obu dowództw jak i wartość obustronną wojsk.
(Mil. Wochenbl., nr. 17/24, str. 402/3).

HALEVY *(Vauban. Paris, 1923, Grasset. Str. 205, fr. 6.75)* przedstawia na tle organizacji wojskowej i działań wojennych z czasów Ludwika XIV doniosłą rolę , jaką w tym okresie odegrał wielki fortyfikator Francji — marszałek de Vauban. Dzieła myśli i pracy Vaubana nie tylko obroniły ówczesną Francję ale jak się okazuje ułatwiły inżynierom francuskim obronę przed Niemcami na pograniczu francusko-belgijskiem w czasie wojny światowej.
(Rev. mil. fr., nr. 32/24, str. 283).

Oparty na licznych świadectwach naocznych przedstawia mjr. GRASSET w książce pt. *La guerre en action. Ethe. (Paris, 1924, Levrault)* poszczególne fazy bitwy, jaką w r. 1914 stoczyła 7 dywizja pod Ethe. Praca mjr. Grasseta jest pouczającem, z talentem napisanem studjum.
(Rev. d'infant., nr. 381/24, str. 814; Rev. mil. gén., nr. 7/24, str. 557).

Książka mjra DE GERLACHE pt. *La Belgique et les Belges pendant la guerrre. (Paris, 1924, Levrault)* jest gloryfikacją stanowiska zajętego przez Belgję zarówno w przededniu wojny, jak i podczas wojny, a to zarówno przez ludność cywilną pozostałą pod okupacją niemiecką jak i przez wojsko belgijskie na froncie.
(Rev. mil. gén., nr. 8/24, str. 637).

W książce pt. *La discorde chez l'ennemi. (Paris, 1924, Levrault. Str. 144. fr. 6)* wskazuje kpt. DE GAULE na katastrofalne skutki niezgody i braku dyscypliny organizacyjnej u Niemców (zachowanie się gen. Klucka nad Marną, stanowisko Tirpitza w wojnie łodziami podwodnemi i t. d.). Autor widzi w tem następstwa nadmiernego indywidualizmu niemieckiego, opartego na wpływie filozofji nietzscheańskiej, propagującej kult nadczłowieka. Temu stanowi rzeczy u Niemców przeciwstawia autor u państw Trójporozumienia zdolność podporządkowania siebie pod wytyczne chwili i autorytet wodzów.
(Rev. de caval., nr. 5/24, str. 373/4;
Mil. Wochenbl., nr. 29/24, str. 689—693).

Doniosłe w skutkach zajęcie Algeru przez Francuzów w r. 1830, opisuje ESQUER w książce pt. *Les commencements d'un empire. La prise d'Alger. (Alger, 1923, Aux édit. de l'Afrique latine. Str. 477 — 2 mapy. fr. 15).* Oparty na obfitym

materjale archiwalnym omawia autor przygotowania do tej wyprawy zarówno ze stanowiska politycznego jak i wojskowego, jej przeprowadzenie, zdobycie miasta Algeru, zgniecenie piratów oraz ustalenie porządku i cywilizacji pod administracją marszałka Bourmonta.
(Rev. mil. fr., nr. 33/24, str. 426/7).

Klasyczna praca gen. DESCOIN pt. *Etude synthétique des principales campagnes modernes. (Paris, 1923, Lavauzelle. Str. 604)* ukazała się w 6 wydaniu. Omawia ona rozwój sztuki wojennej od XVII w. aż do wojny rosyjsko-japońskiej, przyczem podkreśla, że rezultaty osiągnięte w tym czasie przez wielkich wodzów są nie tyle następstwem zaopatrzenia technicznego ile raczej rezultatem wysokości organizacji politycznej danych narodów i rozwoju ich instytucyj wojskowych.
(Rev. mil. fr., nr. 33/24, str. 424).

Książka BOURGETA *(Les origines de la victoire. Histoire raisonnée de la guerre mondiale. Paris, 1924, La Renaiss, du livre. Str. 582+18 map. fr. 20)* jest krótkim, bardzo przejrzyście i objektywnie ujętym zarysem wojny światowej.
Autor nie wchodząc w szczegóły, kreśli główne linje rozwoju wypadków, ocenia obustronne zabiegi, błędy i rezultaty. Całość świadczy o głębokiem i trafnem przemyśleniu całego zagadnienia i o obszernych studjach przygotowawczych.
(Rev. mil. fr., nr. 38/24, str. 285/7).

Gen. ARZ, ostatni szef austrjackiego Sztabu Generalnego, wydał pamiętniki p. t. *Zur Geschichte des Grossen Krieges 1914 — 1918 (Leipzig, 1924, Ricola. Str. 397+2 nlb. — C. B. W. sygn. 26120/II).* Książka ta, obejmująca cały okres wojny, mało przynosi materjału wojskowego, a podany przywodzi w formie ogólnikowej, pozbawionej szkiców i map. Nieco obszerniej omawia 12 bitwę nad Isonzo, nieudaną ofenzywę austryjacką z czerwca oraz rozbicie frontu pod koniec wojny.
(Mil. Wochenbl., nr. 30/24, str. 722).

Doniosłą w skutkach działalność Lorda Northcliffa oraz organizację, drogi rozwoju i formę kierowanej przez niego propagandy przedstawia współpracownik tej instytucji CAMPBELL STUART w książce p. t. *Geheimnisse aus Crewe House. (Leipzig, 1923, Weicher. Str. nlb. 11+208 — C. B. W. sygn. 26450/II).*
Dowiadujemy się o tem, że Departament propagandy, powołany do życia w lutym 1918, rozpadał się na dwa oddziały: na oddział, przygotowujący materjały i na oddział prowadzący propagandę; oddział zaś przygotowujący składał się z grupy austrjackiej, niemieckiej i bułgarskiej. Na czele grupy austrjackiej, która pierwsza zaczęła działać — stał Stead i Watson; ona też dała szybko wielkie rezultaty. Grupą niemiecką kierował znany pisarz Wells; grupę bułgarską, do której należało zbieranie danych do propagandy na Turcję, prowadził Cunliff-Owen.
W czasie swej działalności Departament Propagandy był stale orjentowany co do zamierzeń polityki Ententy, a w szczególności był zasilany współpracą ministerstwa wojny, marynarki, finansów, spraw zagranicznych, oświaty oraz wybitnych przedstawicieli parlamentu i oficerów łącznikowych.
Uderzającą wiadomością są dane co do nizkości kosztów tej propagandy: oto w czterech miesiącach od 1/9 do 13/12 1918, t. j. w okresie najintensywniejszej pracy i najliczniejszych wydawnictw, wydano na ten cel 31.360 funtów angielskich, t. j. 721.820 zł.
Książka Stuarta obok znaczenia historycznego ma też wielką wartość aktualną, jako uwydatniająca potęgę propagandy.

Naoczny świadek walk atamana Machny na Ukrainie ARCHINOW opisał w pracy p. t. *Istorija machnowskogo dwiżenija 1918—1921. (Berlin, 1923. Grupa Anarch. str. 258)*, przebieg działalności atamana. Wskazuje on, że obok socjal=nego programu, obrony chłopstwa przed burżuazją, przyświecała wystąpieniom Machny myśl samodzielności Ukrainy; w związku też z tem walczył on zarówno przeciw wojskom niemiecko=austrjackim i ich kreaturze Skoropadskiemu, jak i przeciw Denikinowi, Wranglowi i Bolszewikom.
(Rev. d'hist. d. la Guerre mond., nr. 1/24, str. 365/68).

W barwnie ujętej książce p. t. *Der Durchbruch von Brzeziny (Berlin, 1924, Mittler. str. 9+212. — C. B. W. sygn. 25324/II)* opisuje EILSBERGER jeden z ciekawszych epizodów wojny światowej, a mianowicie bitwę pod Brzezinami, stanowiącą fragment bitwy o Łódź między 21—24 listopadem 1914. Bitwa ta zadecydowała o wydobyciu się grupy gen. Scheffera z osaczenia, w jakie się ona dostała w następstwie nadpłynięcia wielkich odwodów rosyjskich w chwili, gdy wojska rosyjskie broniące Łodzi zostały otoczone. Zwycięska dla Niemców bitwa pod Brzezinami, nie tylko uchroniła grupę gen. Scheffera od złożenia broni, ale przyniosła Niemcom jeszcze 16.000 jeńców, 15 dział oraz 39 karab. masz., a nadto umożliwiła uchronienie przed niewolą wszystkich rannych.
(Art. Mitteil., nr. 8/24, str. 155/57).

Gen. POSECK, autor znanego dzieła p. t. *Die deutsche Kavallerie 1914 in Belgien und Frankreich (Berlin, 1922, Mittler. Str. 246 + 3 tabl. — C. B. W. sygn. 21670/II)* wydał nową książkę p. t. *Die deutsche Kavallerie 1915 in Litauen und Kurland. (Berlin, 1924, Mittler. Str. 235 — GM. 11)*, poświęconą działal=ności kawalerji niemieckiej na froncie wschodnim. Autor, uznający wogóle war=tość kawalerji dla nowoczesnych działań, znajduje w obecnej pracy dużo pola do podkreślenia roli tej broni. Autor uważa jednak, że kawalerja niemiecka nie była na początku wojny odpowiednio przygotowana do swoich zadań.
W przedmowie zapowiada autor dalsze prace, a mianowicie udział jazdy w bitwie pod Łodzią w r. 1914, pod Wilnem we wrześniu 1915 i w Rumunji w r. 1916.
(Mil. Wochenbl., nr. 27/24, str. 633/635; Wissen u. Wehr, nr. 3/24, str. 233).

Oparty na obfitym materjale źródłowym z Archiwum francuskiego Minister=stwa Wojny omawia gen. BOULLAIRE w pracy p. t. *Historique du 2=e corps de cavalerie, du 1/10 1914 au 1/1 1919. (Paris, 1924, Lavauzelle. Str. 501, fr. 20)* rolę, jaką odegrał 2 korpus kawalerji w czasie t. zw. biegu ku morzu (course à la mer) w r. 1914, w okresie ofenzywy w r. 1918, a zwłaszcza podczas końco=wych działań we Flandrji przed zawieszeniem broni w 1918 r. Równocześnie wskazuje autor, jakie zmiany zaszły w obrębie organizacji, uzbrojenia i użycia kawalerji francuskiej.
(Rev. d'infant., nr. 381/24, str. 813).

RÓŻNE.

Ciekawemu zagadnieniu usunięcia wolnomularzy z Narodowego Związku niem. oficerów *(Nationalverband deut. Off.)* poświęca broszurę dyrektor dzisiej=szej Centr. Bibl. Wojskowej w Berlinie, Prof. KLOFEKER *(Freimauerei und Offizierkorps. Berlin, 1924, Mittler)*. W pracy tej broni on prawomyślności naro=dowej i wojskowej niemieckich wolnomularzy i wskazuje, że wolnomularzami byli też Arndt, Fichte, Schleiermacher, Scharnhorst, Gneisenau, Blücher oraz cały szereg członków domu Hohenzollernów, a między nimi król Wilhelm I.
(Mil. Wochenbl., nr. 1/24, str. 18).

W celach propagandy politycznej i militarnej w Niemczech, obliczonej prze=ważnie na koła młodzieży, wydał ruchliwy gen. SCHWARTE książkę p. t. *Die deutsche Wehrmacht in Wort und Bild. (Charlottenburg, 1924, Off. Worte. Str. 159+108+2 tabl. GM. 25. — C. B. W. sygn. 24388/III).*

Książka, bogato ilustrowana, rozpada się na następujące części: 1) Ogólne podstawy; ta część omawia zabiegi około tworzenia niemieckiej siły zbrojnej (Reichswehr, Reichsmarine), oraz obowiązki i uprawnienia tej siły zbrojnej; 2) Siła zbrojna lądowa (Reichswehr); ta część rozpatruje organizację siły zbrojnej i jej umundurowanie, dalej uzupełnienie siły zbrojnej i przebieg służby; oporządzenie i wyżywienie siły zbrojnej; duszpasterstwo, muzykę, wojskową służbę sanitarną i weterynaryjną; wyszkolenie poszczególnych broni, jak piechoty, kawalerji, artylerji, saperów (Pioniere), wojsk taborowych i łączności; nadto omawia ćwiczenia broni połączonych, wychowanie fizyczne, życie pozasłużbowe oraz kult dla tradycji wojska; 3) Marynarka wojenna (Reichsmarine); ta część przedstawia zadania i organizację marynarki, jej stopnie i umundurowanie, uzupełnianie i przebieg służby, oporządzenie i uzbrojenie, duszpasterstwo, służbę sanitarną, wyszkolenie, transporty, wychowanie fizyczne, doki, naprawę zniszczeń i utrzymywanie tradycji marynarki.

Liczne tablice i fotografje zawierają podobizny mundurów i objaśniają tryb życia wojska.

Całość wydana umiejętnie i z pietyzmem.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH

WYDAWNICTWA
CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ.

Nr. 1. Organizacja bibljotek wojskowych w świetle rozkazów M. S. Wojskowych. Warszawa, W. Inst. N. W., 1921.

Nr. 2. Katalog Centralnej Bibljoteki Wojskowej. (w opracowaniu).

Nr. 3. Polska bibljografja wojskowa. Część I. Nauki wojskowe:
T. 1. — do roku 1904. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923;
T. 2. — od roku 1905 — 1920. Warszawa, W. Inst. N. W., 1921.

Nr. 4. Komunikat bibljograficzny. T. 1.—Warszawa, W. Inst. N. W., 1921; T. 2. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923; T. 3.—Warszawa, W. Inst. N. W., 1923; T. 4.—Warszawa, W. Inst. N. W., 1924.

Nr. 5. Pieczęci polskich bibljotek wojskowych. (w opracowaniu).

Nr. 6. Wojskowe wiadomości bibljograficzne. T. 1. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1923; T. 2.—Warszawa, W. Inst. N. W., 1924.

Nr. 7. Bibljografja druków dotyczących powstania styczniowego 1863/5 r. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923.

Nr. 8. Bibljoteka Kwatermistrzostwa w r. 1831, (w opracowaniu).

WYDAWNICTWA
CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 1. Organizacja bibljotek wojskowych w świetle rozkazów M. S. Wojskowych. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923.

Nr. 2. Katalog Centralnej Bibljoteki Wojskowej (w opracowaniu).

Nr. 3. Polska bibljografja wojskowa, Część I. Nauki wojskowe.
T. 1. — do roku 1904. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923.
T. 2. — od roku 1905 — 1920. Warszawa, W. Inst. N. W., 1921.

Nr. 4. Komunikat Bibljograficzny. T. 1. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1921. T. 2. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923. T. 3. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1923. T. 4. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1924.

Nr. 5. Piecząci polskich bibljotek wojskowych. (w opracowaniu).

Nr. 6. Wojskowe wiadomości bibljograficzne. T. 1. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1923. T. 2. — Warszawa, W. Inst. N. W., 1924.

Nr. 7. Katalog druków dotyczących powstania styczniowego 1863/5 r. Warszawa, W. Inst. N. W., 1923.

Nr. 8. Bibljoteka Kwatermistrzostwa w r. 1831. (w opracowaniu).